

БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДАЛАННЯ

Постановка проблеми. На сьогоднішній день безробіття є однією з основних соціально-економічних проблем, багатьох країн, становлячись складним макроекономічним явищем економічного життя. Для України ця проблема також є характерною, і має гострий характер її розвитку, адже кожного року все більше відсоток безробітних серед населення. Дана проблема впливає на добробут та рівень життя населення, тому несе не тільки економічний характер, а й соціальну сторону проблеми. Тому, нині такий кризовий показник як рівень безробіття є вагомим для нашої держави, заважаючи її процвітання.

Актуальність досліджуваної теми обумовлена тим, що для України така проблема як безробіття так і залишається невирішеною, і тільки набирає свої обороти. Чим і призводить до гальмування темпів економічного та соціального розвитку, впливаючи на показник конкурентоспроможності серед інших країн, а саме знижує його. Через, що країна втрачає свої позиції на світовому ринку, та повинна підкорятися іншим.

Саме тому, так як ситуація з безробіттям має значну загрозу для економічного розвитку та суспільства, повинні бути знайдені шляхи щодо вирішення цієї проблеми. Піднявши рівень життя населення та прискорити темпи економічного розвитку, що так важливо для кожної країни.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Проблема безробіття цікавить багатьох вчених світу, так як це одна з актуальніших соціально-економічних проблем. Безробіття в Україні також вважається значущою проблемою, тому їй присвячено не мало праць українськими науковцями. До таких науковців можна віднести: Полуяктову О.В. [3] - аналізує проблеми безробіття в Україні. Слюсар С.Т. [6] показав рівень безробіття в Україні та дослідив шляхи його подолання. Також варто відмітити таких науковців як Задорожнюк Н.А, Головченко М.Ф, Борщук А.О, Семенова К.Д.

Проте варто зазначити, що незважаючи на велику кількість наукових досліджень, проблема безробіття досі залишається невирішеною, що призводить до подальшого її дослідження.

Мета статті. Метою даної статті є оцінка стану безробіття в Україні, а саме наскільки дана проблема є серйозною для країни. Визначити чинники, що формують безробіття та його наслідки для України як негативні так і позитивні. Знайти шляхи щодо подолання проблеми в Україні, визначивши як з цим справляються інші країни.

Виклад основного матеріалу. Одним із важливіших макроекономічних показників є безробіття. Як ми знаємо, безробіття – це таке соціально-економічне явище, коли частина економічно активного населення не може застосувати свою робочу силу, через нестачу пропозицій [2]. Воно властиве для кожної країни. Але питання вже у том, який відсоток безробіття в країні, тобто рівень безробіття. В залежності того, яка величина цього відсотка, тоді можна говорити, який економічний стан має держава, та чи перспективна вона для розвитку.

Формують безробіття наступні чинники:

1) проблема молодіжного безробіття. Тому що молодь без досвіду роботи зазнає найбільших труднощів пошуку роботи, а особливо офіційного працевлаштування, тим самим піднімає рівень безробіття;

2) структурні зрушення (а саме міжгалузеві, внутрішньогалузеві, регіональні), в економіці це впровадження нових технологій, згортанні виробництва у традиційних галузях та закриття технічно відсталих підприємств, тим самим збільшується число безробітних;

- 3) проблеми безробіття серед людей старшого віку;
- 4) політика уряду щодо оплати праці;
- 5) утрата бюджетом платників податків;
- 6) сезонні зміни на рівні виробництва в окремих галузях;
- 7) дискримінація на ринку відносно жінок, молоді та національних меншин;
- 8) недостатня мобільність робочої сили.

Усі ці чинники і впливають на зростання такого показника як безробіття. В Україні також присутня проблема щодо підвищення чисельності безробітних. Якщо брати рівень безробіття в Україні, то на даний момент за Державною службою статистики він складає [7] 9,3% за II квартал 2021 року, тим самим перевищуючи норму цього показника на 6%. Так як норма складає 3% від всього працездатного населення. А це означає, що в Україні гальмується її економічний розвиток та присутній невисокий рівень життя населення. Також можна додати, що за рейтингом Міжнародного банку разом з Міжнародною організацією праці у 2020 році [8] Україна посіла 52 місце з 206 країн по рейтингу безробіття. Це також доказує, що Україна має достатньо велику кількість безробітних серед інших країн як розвинутих так і країн, що розвиваються. Україна також відноситься до країн, що тільки розвиваються.

Повертаючись до показника 9,3%, який має Україна на даний момент. Важливо проглянути і інші роки, тим самим з'ясувати чи має проблема застійний характер, та з якою швидкістю вона набирає темпи. Зрозумівши це ми зможемо зрозуміти всю важливість проблеми, а саме те, наскільки вона має масштабний характер для України.

Тому розглянемо графік рівнів безробіття в Україні за 2017 – 2021 роки (рис. 1).

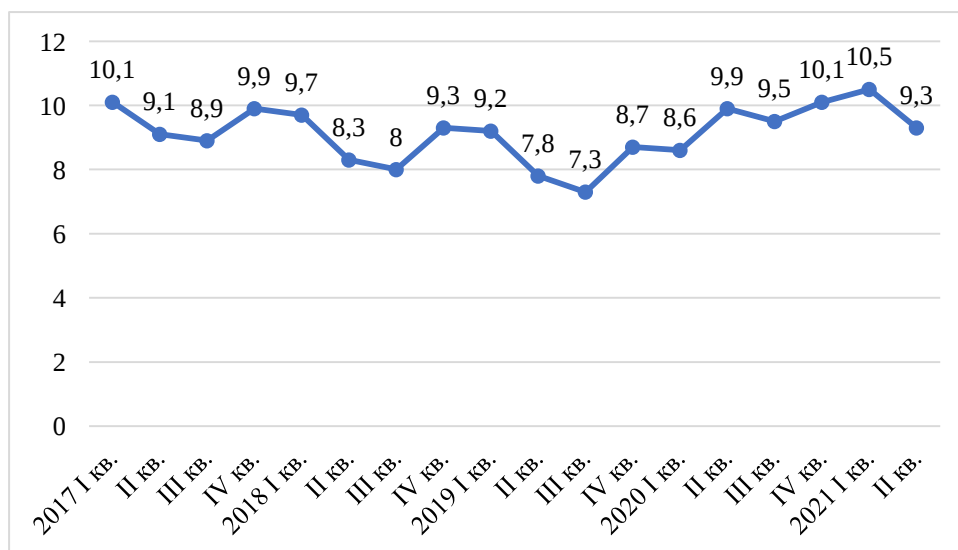

Рис. 1 Рівень безробіття працездатного населення України за 2017 – 2021 рр. (у %) [7]

Із рис.1 видно, що за останні 5 років в Україні достатньо високий рівень безробіття, в 2021 році в I кварталі показник навіть досяг 10,5%, до речі це самий великий відсоток за все існування України, як держави. Тобто проблема має застійний характер. Так як за всі 5 років рівень ні одного разу не впав до норми, тобто 3%. Звісно

сам показник на графіку постійно коливається, то менше то більше, але при цьому він все одно високий. А це означає, що проблема має масштабний характер, який потрібно зменшити, і чим скоріше тим краще. Адже призупиняється розвиток держави.

Постає питання, які наслідки несе за собою безробіття. Звісно негативні наслідки, але й позитивні також присутні. *Почнемо з негативних:*

1. Падіння життєвого рівня населення. Люди не можуть в повній мірі задовільнити свої життєві потреби, адже окрім базових потреб (такі як: їжа, одяг, дім), також є інші, наприклад мандрівка до іншої країни;

2. Зростання витрат на допомогу безробітним. Тим самим у держави менше коштів на покращення життя усього населення в цілому;

3. Загострення криміногенної ситуації. Це один із найгірших наслідків, адже збільшується число крадіжок, тим самим впливає на рівень життя населення;

4. Скорочення податкових надходжень.

5. Посилення соціальної напруги. Даний наслідок також є важливим, тому що він впливає на єдність народу.

6. Падіння трудової активності.

7. Падіння рівня кваліфікації. Шукаючи нову роботу, потенційний робітник втрачає свої уміння, або вони вже стають застарілими для вакансії, яку він шукає;

8. Посилення соціальної диференціації. Тобто велика віддаленість між двома шарами населення, а саме багатими та бідними. Можна навіть сказати, що це і породжує посилення соціальної напруги. Бо один шар може пригнічувати інший.

І дійсно, якщо подивитися на стан в Україні, то вона має данні проблеми. Особливо падіння життєвого рівня населення, трудової активності та загострення криміногенної ситуації. Однією з гострих проблем також залишається падіння рівня кваліфікації. Адже людина може довго шукати роботу, наприклад 3 роки. І за цей період вона може втрати свої навички. Або поки людина без роботи, проходить науково-технічний прогрес, через що вакансія, яку шукає безробітний може все бути не актуальною.

Розглянемо позитивні наслідки:

1. Зростання конкуренції між працівниками. Даний наслідок є позитивним, тому що мало вільних робочих місць, через що робоча сила конкурує між собою та покращує свої професійні навички;

2. Стимулювання підвищення інтенсивності й продуктивності праці. Адже чим менше робочих місць, тим більше робітники починають трудитися;

3. Підвищення рівня освіти. Це можна трактувати так: так як робочих місць все менше, то студенти починають все більше вчитися задля того, щоб стати кваліфікованою робочою силою, та знайти достойну роботу;

4. Зростання соціальної зайнятості та цінності праці.

Такі наслідки також спостерігаються в Україні, але такий наслідок як підвищення рівня освіти – ні. Взагалі освіта дуже важлива для робочої сили, а так як в Україні з цим проблема, то рівень безробіття тільки збільшується. Проблема в самій системі освіти. І як її можна вирішити, ми розглянемо шляхи щодо зменшення непрацевлаштованого населення.

Для початку ми порівняємо рівень безробіття в Україні та деяких країн Європейського союзу. Розглянемо співвідношення рівня безробіття України та країн ЄС за 2020 рік за даними Міжнародного банку та Міжнародної організації праці, рис.2.

Із рис.2 можна відзначити, що не тільки Україна має високий рівень безробіття (9,5%), а також такі країни ЄС як Швеція (8,5%), Словаччина (6,8%), Франція (8,6%),

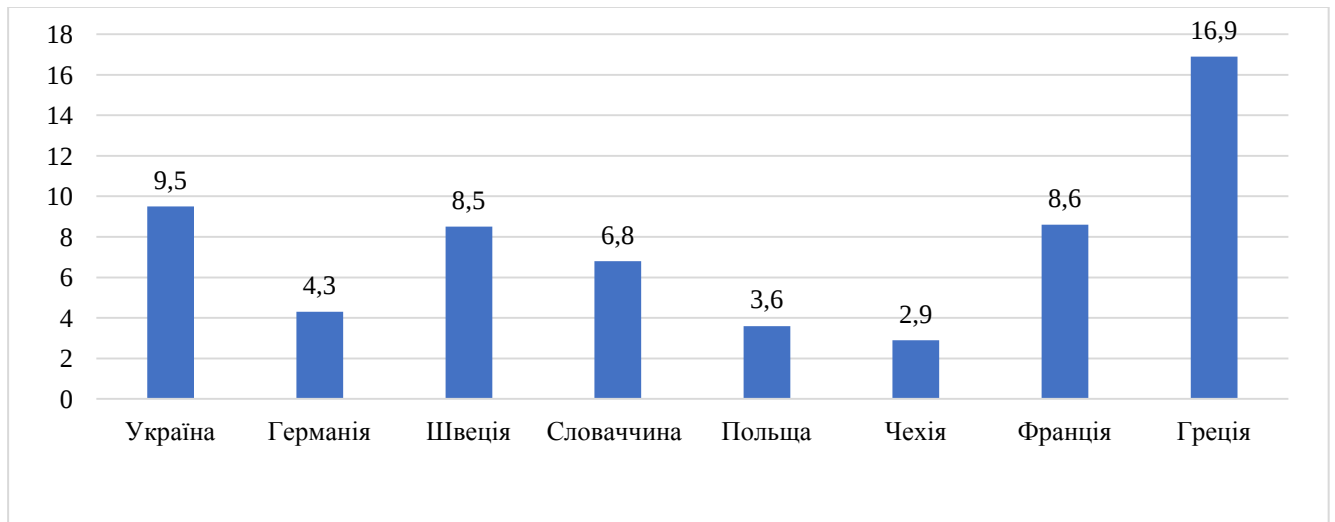

Рис. 2 Співвідношення рівня безробіття в Україні та країнах ЄС за 2020 рік (у %) [8]

Греція (16,9%), яка має найбільший показник серед інших. Хоча ці країни відносяться до розвинених країн, так проблема як безробітні їх також охопила. Більш сприятлива ситуація у Німеччині, Польщі та Чехії, з відповідними показниками 4,3%, 3,6%, 2,9%.

Цікавить, як же наведені країни борються з даною проблемою? Яку політику проводять щодо зменшення числа безробітних?

Почнемо з Німеччини. Завдяки проведенню сміливої реформи трудового законодавства Герхардом Шрьодером, соціал-демократичний канцлер змінив систему виплати допомоги по безробіттю. Реформа в тім, що громадянин, який отримує державну соціальну допомогу, повинен довести, що шукає роботу і не має жодних джерел доходу, а також спадщини. За приховування даних відомостей безробітний повинен буде сплатити штраф. Так в Німеччині невеликий показник безробіття, тому що безробітний не просто отримує допомогу, при цьому в точно шукає роботу, і врешті решт знайде її [12].

Уряд Словаччини вжив заходи щодо вирішення цієї проблеми, а саме: знизив податки для низькооплачуваних працівників (тим самим компанії можуть збільшити вакансії для низькооплачуваних працівників, чим знизить чисельність безробітних); надав пільги для «довгострокових безробітних»; провів реорганізацію Центральної біржі праці (є дуже важливим для кожної країни); створення спеціальних центрів з оцінки кваліфікації безробітних, які допомагають їм зайняти вакантні робочі місця. Також Словаччина вважає важливою складовою свого «рецепта» - це спілкування з роботодавцями, а саме як вони бачать своїх потенційних робітників. Дізнавшись цю інформацію можна відредагувати систему освіти, чим самим створити «ідеальних потенційних робітників» [11].

За рис.2, ми бачимо, що з усіх країн найвищий рівень безробіття має сама Греція. Вона також збентежена станом життя рівня населення. Та збирається втілити такі плани як розроблення нової перспективи для розвитку Греції, зусилля влади будуть спрямовані саме на зниження безробіття. У цьому плані пріоритетом стане регулювання ринку праці, на законодавчому рівні, щоб створити нові робочі місця та підвищити мінімальний розмір заробітної плати. Ще одним важливим завданням Греція

вважає у формуванні сприятливого інвестиційного середовища, для залучення до національної економіки іноземного капіталу. За допомогою якого можна покращити стан економіки держави та підприємств, які зможуть створити нові робочі місця, тим самим знизити чисельність безробітних [13].

Розглянувши зарубіжний досвід, *можна запропонувати* програму для подолання безробіття в Україні.

1. Дізнатися точну кількість безробітних в країні. Так як не всі безробітні йдуть в центр зайнятості. То скоріше всього в Україні на даний час не 9,3% безробітних, а можливо навіть 15%. Тому важливо, щоб безробітні зареєструвалися в даному центрі. Тому що тільки знаючи увесь масштаб проблеми, потрібно проводити міри щодо її ліквідації;

2. Приведення законодавства України у відповідність до міжнародних норм і принципів;

3. Запровадити механізм захисту внутрішнього ринку праці, але щоб вони дійсно працювали. Тому що на сьогодні хоча і існують дані норми, все одно захист ринку праці не несе тієї цінності, яку повинен;

4. Забезпечити збереження ефективно функціонуючих робочих місць та створення нових;

5. Створення державних робочих місць. Це є дуже важливо, тому що чим більше в країні таких місць, тим більший потенціал має держава. Тому що дані робітники працюють на саму державу, а саме для покращення її стану. Такими місцями можуть стати патрульні на вулицях, тим самим поліпшити криміногенну ситуацію; створення центрів перевірки та підтримки кваліфікації, через попереднє спілкування з роботодавцями, а саме яких робітників вони хочуть;

6. Створити сприятливі умови для розвитку малого бізнесу та підприємницької діяльності безробітних;

7. Залучення прямих іноземних інвестицій до України. Саме іноземні інвестиції можуть дати змогу розвиватися підприємствам України, а підприємства в свою чергу все зможуть створити нові робочі місця;

8. Зменшити податки на низькооплачуваних працівників. Так підприємства зможуть дозволити собі більше працівників, і тоді буде розвиток самого підприємства, маючи можливість навіть вийти на світовий ринок. Якщо таких підприємств буде більше, то вгору піде і сам розвиток України, та країна стане конкурентоспроможною серед інших;

9. Змінити систему освіти. На даний час в Україні є деякі проблеми з освітою, а саме з мотивацією та наданням знань. Потрібно залучити нові методи та створити нову ціль мотивування для студентів. Можливо це буде 100% надання роботи після навчання, задля створення кваліфікаційних навичок для подальшої кар'єри. Також потрібно ускладнити вступ до вищих закладів освіти, щоб школярі краще готувались до іспитів. А також збільшити бюджеті місця для навчання, тим самим мотивувати потенційних абітурієнтів;

10. Проводити міграційну політики щодо збереження потенційних робочих в Україні. Нажаль зараз присутня дана проблема в Україні, і її варто подолати. Адже кожного дня нові громадяни виїжджають поза межі країни в інші задля кращого життя. Тому Україна повинна провести політику щодо цього. Ми повинні затримати їх, тому що багато виїжджає саме висококваліфікованих громадян, тим самим нам не вистачає професіоналів. І чим менше ми маємо таких професіоналів, тим скоріше занепадає наша економіка.

Отже, зібрав усі ідеї щодо подолання безробіття в Україні, можна скласти цілу систему щодо його подолання. Але важливо раціонально та послідовно до всього підходити. Повинен бути план з різними шляхами розвитку подій. Тому якщо уряд України серйозно візьметься за такий показник як безробіття, то Україна зможе подолати цю гостру проблему, і тоді рівень життя населення України вийде на новий рівень, тим самим ми станемо сильною та конкурентоспроможною країною.

Висновки. Проаналізувавши стан України щодо безробіття та визначивши шляхи щодо подолання даної проблеми, можна зробити висновок, що Україна має на даний час високий рівень безробіття, який сягає 9,3% від працездатного населення. А це означає, що проблема несе за собою гострий характер, тим самим призупиняє розвиток економіки України, який в свою чергу впливає на конкурентоспроможність України на світовому ринку. Саме безробіття несе за собою як негативні так і позитивні наслідки, але негативних все ж більше. Тому Україна повинна почати боротися з безробіттям в Україні, тобто зібрати всі можливі шляхи подолання безробіття, скласти їх в одну систему та раціонально і послідовно діяти задля процвітання цього плану. Використавши створену систему, Україна зможе подолати проблему та вийти на новий рівень, тим самим підняти рівень життя населення.

Список використаних джерел:

1. Назарова Г.В. Економіка праці: навч. посіб. – Харків: ХНЕУ, 2019. – 330 с.
2. Богданова Т.І., Іванова Л.В. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навчальний посібник. – Одеса: ОНЕУ, 2018. Ч.1. – 195 с.
3. Полуяктова О.В. Проблеми безробіття в Україні / О.В. Полуяктова // Економіка і суспільство. - 2016. - № 2. – С. 31 – 35.
4. Павлюк Т.І., Вакулюк О.А. Безробіття та шляхи його вирішення // Т.І. Павлюк, О.А. Вакулюк // Економічні студії. – 2019. - №4. – С. 124 – 127.
5. Головченко М.О. Сучасний стан та шляхи подолання безробіття в Україні / М.О. Головченко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2020. – Вип. 46. – С. 56 – 64.
6. Слюсар С.Т. Аналіз рівня безробіття в Україні: проблеми і шляхи його подолання / С.Т. Слюсар // Економіка АПК. – 2018. - №. 5 – С. 85 – 92.
7. Державна служба статистики України. Рівень безробіття населення віком 15-70 років. – RUL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Рейтинг стран по уровню безработицы за 2020. – RUL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/unemployment>
9. Щорічний звіт Центру Разумкова «Україна 2020-2021: невинуватені очікування, неочікувані виклики». – RUL: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/2021-PIDSUMKI-PROGNOZI-UKR-ENG.pdf>
10. Причини, види та показники безробіття. – RUL: https://pidru4niki.com/12800528/ekonomika/prichini_vidi_pokazniki_bezrobittya
11. Борьба с длительной безработицей в Европе. Руководство к действию. – RUL: <https://ru.euronews.com/next/2017/01/03/how-sweden-and-slovakia-are-beating-long-term-unemployment>
12. Как в Германии борются с безработицей. – RUL: <https://rg.ru/2016/11/07/kak-v-germanii-boriutsia-s-bezraboticej.html>
13. Правительство Греции намерено бороться с безработицей. – RUL: <https://www.pnp.ru/in-world/pravitelstvo-grecii-namereno-borotsya-s-bezraboticey-i-povysit-mrot.html>